Llais Cynghorau Cymuned a Thref yng Nghymru

The Voice of Community and Town Councils in Wales

Nodyn Datblygu Ymarfer 9

Cylch Perwyl ar gyfer Cyfarfodydd Cynghorau

Dyddiad Cyhoeddi	Medi 2024
Dyddiad Adolygu	Medi 2025

Mae'r wybodaeth hon yn eiddo i Un Llais Cymru trwy hawlfraint. Fe'i cynhyrchwyd ar gyfer aelodau Un Llais Cymru yn unig. Dylech gysylltu ag Un Llais Cymru os ydych yn bwriadu dosbarthu'r wybodaeth hon y tu allan i'ch Cyngor.

Lyn Cadwallader BA(Hons),PGDipHsg, DBA, PGDipLOPS, Chartered MCIH
Prif Weithredwr/Chief Executive www.onevoicewales.org.uk

Nodyn Datblygu Ymarfer 9 Un Llais Cymru

Cylch Perwyl ar gyfer Cyfarfodydd Cynghorau

Canllaw syml i Gynghorau Cymuned a Thref

Cam	Pwrpas	Amserlen	Amserlen yn gryno
1. **Beth ydyn ni'n ei olygu wrth gylch perwyl?**			
1.1 Dylai fod gan unrhyw bwyllgor, is-bwyllgor, cydbwyllgor, gweithgor neu grŵp gorchwyl a gorffen ddealltwriaeth glir o natur y gwaith y bydd yn ei drafod a'i gyflawni. 1.2 Fel arfer caiff hynny ei amlinellu mewn dogfen sy'n disgrifio'r meysydd y gall y corff perthnasol ddisgwyl ymdrin â nhw. Yr enw arferol ar y canllawiau hyn yw cylch gorchwyl. (Er rhwyddineb, mae'r ddogfen hon yn defnyddio'r term 'pwyllgor' i ddisgrifio'r math o gorff y cyfeirir ato yn 1.1 uchod.)	Mae cylch gorchwyl yn darparu fframwaith cyffredinol ar gyfer gwaith y pwyllgor. Maent yn cynnig eglurder, sicrwydd, a chyfeiriad ar gyfer y sawl sy'n aelodau o'r pwyllgor a'r sawl sy'n ei gefnogi.	Dylid trefnu cylch gorchwyl cyn i bob pwyllgor gychwyn ar ei flwyddyn waith, neu ar ddechrau prosiect ar gyfer unrhyw weithgor.	Gofalwch y caiff cylch gorchwyl ei gymeradwyo ar gyfer pob pwyllgor neu grŵp. Mae hyn yn galw am benderfyniad gan y Cyngor fel arfer.

Cam	Pwrpas	Amserlen	Amserlen yn gryno
2. Beth ddylen nhw gynnwys? Rhai enghreifftiau ichi.			
2.1 Mae rhai rheolau am beth ddylai'r cylchoedd gorchwyl ei gynnwys. Dyma rai penawdau y gellid eu cynnwys: • Pwrpas y pwyllgor • Aelodaeth • Trefniadau ar gyfer penderfyniadau, megis unrhyw reolau am gworwm • Amlder cyfarfodydd • Prosesau adrodd – i bwy mae'r pwyllgor yn adrodd? • Dirprwyo.	Sefydlu fframwaith clir ar gyfer gwaith y pwyllgor.	Dd/B	Dd/B
2.2 Gall Un Llais Cymru ddarparu mathau model o gylchoedd gorchwyl ar gyfer rhai mathau o bwyllgorau. Cysylltwch â Paul Egan pegan@unllaiscymru.cymru neu eich Swyddog Datblygu. Dyma hefyd rai enghreifftiau o rannau gwahanol o Gymru.			

2.3 Mae rhai Cynghorau, megis Cyngor Cymuned Pont-y-pŵl a Chyngor Tref Y Barri wedi cynhyrchu dogfen gynhwysfawr sy'n rhoi sylw i feysydd allweddol ar gyfer pob pwyllgor. 2.4 Mae rhai Cynghorau, megis Cyngor Tref Aberhonddu, wedi cynhyrchu crynodeb o feysydd cyfrifoldeb pob pwyllgor. 2.5 Mae llawer o Gynghorau eraill wedi sefydlu pwyllgorau sy'n gyfrifol am y prif feysydd cyfrifoldeb. Dyma enghraifft o Bwyllgor Cyllid o Radur a Threforgan. 2.6 Mae gan Gynghorau eraill Bwyllgor Apeliadau sy'n delio â staffio neu berfformiad, ond hefyd apeliadau wrth ystyried cwynion. Gall Un Llais Cymru ddarparu Model Gylch Gorchwyl y gellir ei addasu.			

Cam	**Pwrpas**	**Amserlen**	**Amserlen yn gryno**

3. **Pa bwyllgorau ac ati ddylech chi eu cael?**			
3.1 Unwaith eto, nid oes unrhyw reolau am hyn. Byddai'r rhan fwyaf o sylwedyddion yn disgwyl i Gyngor sefydlu pwyllgorau yn gyfrifol am feysydd fel cyllid, personél, apeliadau, yr amgylchedd, cynllunio, digwyddiadau ac efallai polisi. Gellid cyfuno rhai o'r meysydd hyn er hwylustod gweinyddol os oedd digon o gyfatebiaeth rhwng y meysydd gwaith. Gellid sefydlu gweithgorau at ddiben penodol, megis goruchwylio prosiect adeiladu neu drefnu dathliad cymunedol. 3.2 Mae'r enghreifftiau uchod o Bont-y-pŵl a'r Barri yn cynnwys y rhan fwyaf o'r prif feysydd hyn, ac ambell un arall.	Dylai Cyngor ystyried sefydlu pwyllgorau o'r fath gan y byddant yn ei helpu i reoli ei waith yn effeithiol, a gwneud y defnydd gorau o amser Aelodau a Swyddogion. Bydd cwmpas cyfrifoldebau'r Cyngor a maint y gyllideb yn berthnasol yn y cyd-destun hwn.	Dylid penodi Pwyllgorau ac ati yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol. Gellir penodi cyrff eraill wrth i waith y Cyngor ddatblygu.	Dylech adolygu pa bwyllgorau ac ati rydych eu hangen yn flynyddol.
3.3 Gall Cyngor drefnu fod unrhyw un o'i swyddogaethau'n cael eu cyflawni gan bwyllgor, is-bwyllgor, neu swyddog. Mae Cynghorau megis Cyngor Tref Y Fenni wedi cynhyrchu Rhestr Dirprwyadau gynhwysfawr. 3.4 **ON** Er hynny, dylai'r swyddogaethau canlynol gael eu cyflawni gan y Cyngor Llawn yn unig:		Mae amserlenni pendant ar gyfer penderfyniadau megis y praesept a chymeradwyo cyfrifon.	Gweler Nodyn Datblygu Arfer (1)

• pennu'r gyllideb derfynol neu'r praesept (Gofyniad Treth y Cyngor). • cymeradwyo datganiadau cyfrifo. • cymeradwyo'r datganiad llywodraethu blynyddol. • benthyca. • dileu hen ddyledion. • datgan cymhwysedd ar gyfer y Grym Cymhwysedd Cyffredinol. • rhoi sylw i argymhellion mewn unrhyw adroddiad gan yr archwilwyr mewnol neu allanol. 3.5 Gall y Cyngor osod terfynau ar ddirprwyadau eraill, megis terfyn ariannol i grantiau a gyflwynir trwy rymoedd dirprwyedig.			

Cam	Pwrpas	Amserlen	Amserlen yn gryno
4. Pa mor aml ddylen nhw gael eu hadolygu?			

4.1 Dylai'r Cyngor adolygu cylch gorchwyl pwyllgorau ac ati yn flynyddol. Gellid gwneud hyn yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol.	Sicrhau bod y cylch gorchwyl yn parhau'n addas a'i fod yn adlewyrchu unrhyw newidiadau mewn polisi neu ddeddfwriaeth.	Yn flynyddol	Gellid gwneud hyn yn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol.
4.2 Yna dylid adrodd am y cylch gorchwyl i gyfarfod nesaf y pwyllgor a dylid ei gynnwys yn gynnar ar yr agenda.	Sicrhau bod y pwyllgor yn deall ei rôl yn llawn.	Yn y cyfarfod cyntaf yn dilyn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol.	Yn y cyfarfod cyntaf yn dilyn y Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol.
4.3 Ar gyfer gweithgorau a chyrff ad hoc eraill, dylid cytuno cylch gorchwyl o'r cychwyn cyntaf. Mae hynny fel arfer yn benderfyniad i'r Cyngor ond gallai gael ei wneud gan y grŵp ei hun gan ddibynnu ar yr amgylchiadau.	Sicrhau bod y grŵp yn deall ei rôl yn llawn.	Yn y cyfarfod cyntaf.	Yn y cyfarfod cyntaf.

Rhai awgrymiadau allweddol:

- Gofalwch fod cylch gorchwyl ar gael ar gyfer pob pwyllgor, is-bwyllgor, gweithgor ac ati. Dylech eu hadolygu'n rheolaidd.
- Gofalwch fod holl aelodau pwyllgorau yn deall y cylch gorchwyl.
- Os ydych yn creu pwyllgor am y tro cyntaf, cysylltwch ag Un Llais Cymru i gael help gyda model gylchoedd gorchwyl. Edrychwch ar Gynghorau eraill er mwyn dysgu o'u gwaith nhw.
- Mae'n bwysig fod cylch gorchwyl yn cynnig eglurder ar gyfer gwaith y pwyllgor. Er hynny, dylech ystyried gwneud eich cylch gorchwyl yn hyblyg er mwyn gallu ymateb i amgylchiadau yn newid. Efallai y gallech ychwanegu " Unrhyw faterion eraill, sydd, er hwylustod, yn cael eu cyfeirio at y pwyllgor hwn" i greu sefydliad ystwyth.